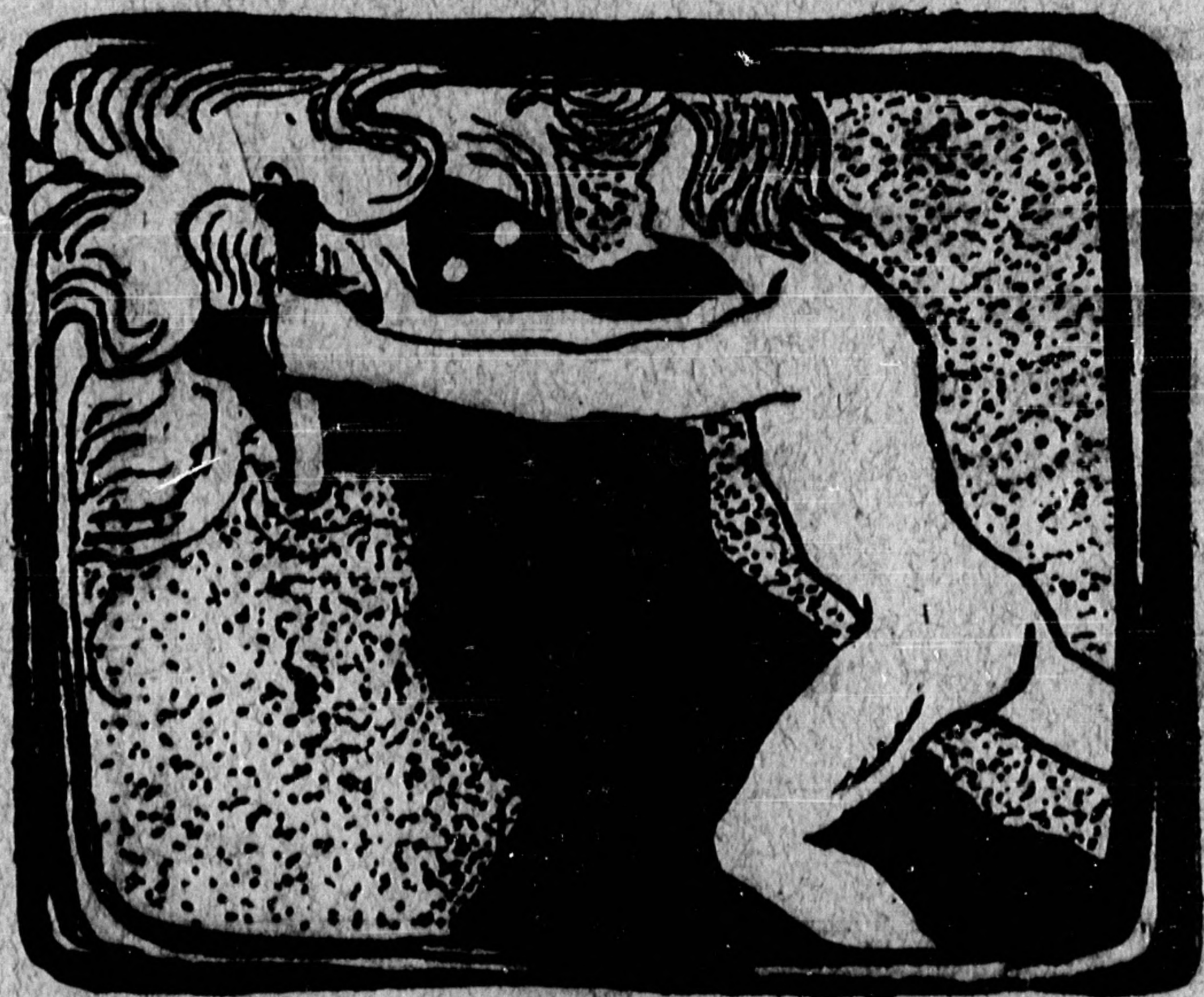

A HALADÁS

1912 NOVEMBER 1.

◆ TÁRSADALMI,
SZÉPIRODALMI ÉS KRITIKAI
FOLYÓIRAT

FŐSZERESZTŐ :
STETTNER TAMÁS

EGYES SZÁM ÁRA 20 FILLÉR.

NY. ELLENZÉK-NYOMDAI MŰINTÉZET
MARTINOVITS ANDOR KOLOZSVÁRT.

ERDÉLYI BANK

és Takarékpénztár Részv.-T.

Kolozsvár, Mátyás király-tér 32.

A BANK ELFOGAD BETÉTEKET takarékpénztári könyvekre, folyószámlákra, azokat fölmondás nélkül vissza fizeti.

LESZÁMITOL VÁLTÓKAT, utalványokat, járadékokat, cheeket, kisorsolt értékeket stb.

ÉRTÉKPAPIROKAT és idegen pénznemeket elad, vásárol, előleget ad értékpapírokra folyószámlán és előre meghatározott időre.

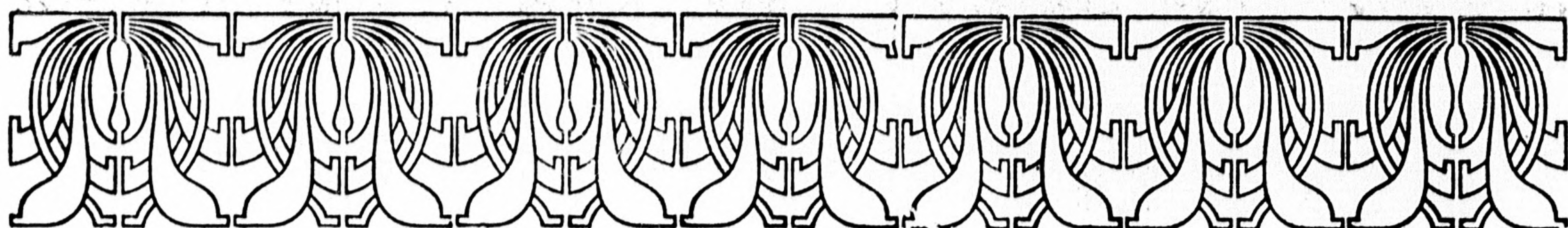
DIJMENTESEN BEVÁLT szelvényeket és elvállalja a sorsjegyek revízióját.

KIBOCSÁT UTALVÁNYOKAT, cheeket, hitelleveket bármily kölföldi piacra.

Rendelkezésre tart a felek saját zárjai alatt tűz- és betörésmentes páncél-szekrényeket. (Safe deposits.)

Nagyobb ládába csomagolt és a fél pecsétjével ellátott ezüst és aranyneműek vagy más értéktárgyak külön e célra berendezett tűz- és betörésmentes szobában őriztetnek.

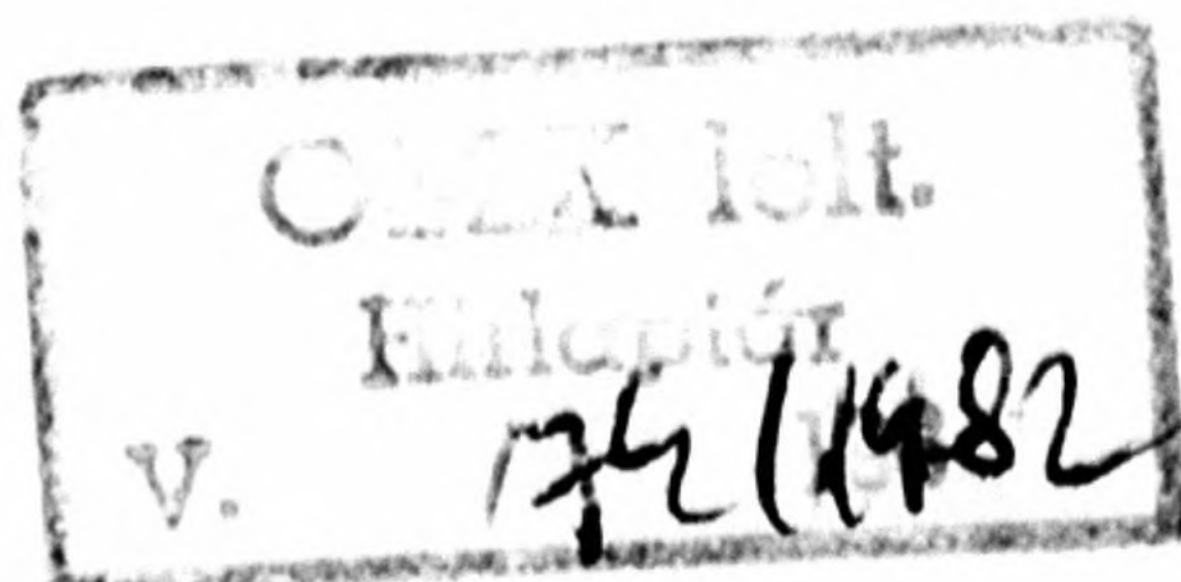
Üzleti órák: d. e. 9-től fél 1-ig és d. u. 3-tól 5-ig.

MEGBESZÉLÉSEK.

Hogy a számsornak az ötszáz nevű tagja már tekintélynek is örvend társai körében, főleg pedig a számoló és számító emberiség előtt, annak illusztrálására volna néhány esetünk. A beamternek, ha leszámítolják az ötszáz koronás váltóját, magáénak hiszi egy percre a menyországot. Az ujságíró, ha a maga módján ötszáz koronához jut, az összes álmait megvalósultaknak véli s összes hitelezőit elfelejti némileg kielégíteni. Szemere Miklós, ha a wieni Jokey Clubban ötszáz darab ezrest nyer, már megtanul mosolyogni. Viszont az amerikai milliárdos csak akkor kezdi magát boldognak érezni, mikor az évi jövedelme eléri az ötszáz milliót. Szóval az ötszáz már mindenben megadja a tekintélyt, ami rokonságban van a pénzzel. De milyen silány csekélység és menten csak „tekintetes“ ez az ötszáz, ha emberekkel hozzák kapcsolatba. Ötszáz embernek parancsolni senkinek sem karrier. Ötszáz ember ha egy közös célért sikra száll, az még csak a kezdet kezdete. Viszont ha ötszáz ember egy öldöklő csatában elesik, az életbenmaradottak azt mondják: csak ötszázán haltak meg. És most, a balkáni események utóbbi napjaiban ez az ötszáz nevű tagja a számsornak döbbenetes nagyságra vergődött.

Szomorú és kétségbeesítő felvergődés ez a kultur-világ, a művelt emberek szemében. Ezeknek emlékezetéből ötszáz király és ugyanannyi császár minden békés alkotása sem fogja kitörölni Prepotác szerb falu és a Toplisa patak gyászos neveit. Ennek a falunak a határában s ennek a pataknak a mentén ötszáz intelligens szerb önkéntesnek kiömlő vére festette pirosra a rögöt, a pázsitot. Ötszáz agyvelőt metszettek ki erőszakkal a kulturális fejlődés egyetem birodalmának hadseregéből. Ötszáz agyvelőt, melyek között nem egy volt geniális, lángból született. Russo dr. és ötszáz társá-

nak életeért a háborút nyakunkra hozott fejedelmek közül ki fogja vállalni a súlyos felelősséget?!

*

T a m á s Ernő poéta és a versei az általánosan ismert, de kevésbé olvasott Ország-Világ hasábjain szoktak csak napvilágot látni. Most azonban elkövetkezett az ideje annak, hogy a kis poetát kiemeljük szürke környezetéből. Napfényre kell hozni Tamás Ernőt. Mutogatni kell, mint a legbátrabb, mint a legszókimondóbb embert, aki előtt mindaz ismeretlen, amit az emberiség erényként tisztelt és tisztel ma is. Ezt a bátorságot s ezt a szókimondást legyen szabad egy példával bizonyítani. Az említett szépirodalmi lap legutóbbi száma Tamás Ernőtől „Vége” címen egy olyan verset közölt, ami egy Marianne-hoz volt dedikálva. Ebben a versben a következő figyelemre méltó szentigék voltak olvashatók:

„Tudom, egykor majd máskép lesz minden
Én nagy poéta — s Te már nem Isten . . .”

Ország! Világ! — Ország-Világ! Tamás Ernő! és ti Istenek! Köszönjük, hogy megengedtétek érnünk azt a napot, melyen egy nagy poéta születése egy Isten halálával összeesett. Kérünk utasítást, hogy most örömünkben sirjunk-e, avagy bánatunkban zokogjunk?!

*

Maga az ember az a torzfigura, aki előszeretettel csak azért dobálja bele az életbe a szépen hangzó, nagy mondatokat, hogy módot nyújtson a kicsinyes emberiségnek az igazságokra való rácáfolásra. A gondolatoknak, az eszméknek a tényekkel, cselekedetekkel való mindennapos megcáfolása az az undok játék, mely az élet forgalagának egyik áramlata.

„La mort nivele tont.”

Ugy-e, hogy szépen hangzik és értelmében, lényegében nagy ez a mondat? Hogy valaha, egykor sok-sok évszázaddal ezelőtt ki dobta az életbe ezt a minden nyugalmat megadó ígét; ezt ma már senkisé tudja megmondani. De viszont azt mindnyájan lépten-nyomon láthatjuk és tapasztalhatjuk, hogy az emberiség, faji és nemzetiségi különbség nélkül egyebet sem tesz, minthogy a cselekedeteivel rácáfol az elméletben oly szép és felemelő igazságra. Az emberiség az évszázadok során csak egyre üzi és soha meg nem unja undok kis játékát.

Soha nem volt olyan aktuális, hogy a halál nem egyenlít ki semmit, mint éppen most. Aktuális lett pedig azért, mert az elmé-

leti igazságnak sárbatiprásában ma a világnak a műveltség szuperlativuszán kéjelgő nemzete, a francia jár elől. A szentségtelen táncot a franciák most az irodalom temetőjében, egy siremlék körül járják. A siremlék Jacob Epstein műve és Angliából érkezett Párisba azzal a rendeltetéssel, hogy a Père Lachaise temetőben a 89. divisio 5. sirja fölé állitassák. A felsőbb rendeltetése pedig az volna ennek a siremléknek, hogy az angol irodalom szellemóriás-triászának tagjai közül Oscar Wilde hallhatatlanságát hirdesse.

A francia nemzet pedig a siremlék alsó és felsőbb rendeltetésének beváltását minden erejével rosszindulatulag ellensúlyozni akarja. A siremlék felállítása elé indokolható, de mégis kicsinyes akadályokat gördít. Epstein művéről pedig egyesek még a leleplezése előtt már intenzíven beleégették köztudatba, hogy immoralis alkotás.

Oscar Wilde sem egyenlíthetett ki tehát semmit a halálával. Az ember vele szemben is torz figurája maradt önmagának. Az szentségtelen tánc pedig, amit most járnak Párisban, az az utálatos örök játék, a Père Lachaise új siremlékét megfosztja felsőbb rendeltetésétől. Epstein alkotása, ha fel állítják, Wilde-nak nem az irodalmi hallhatatlanságát fogja hirdetni, de igenis mindazoknak a rágalmaknak megszerzi az örök életet, a melyekkel a nagyíróban az embert felebarátai még életében megkövezték. De azért csak hirdessük továbbra is :

A halál mindent kiegyenlít !

KOLOZSVÁR.

Sors, család és sok szegénység
álmainkat mind oda mosták,
gyülölt sáncod alá: Hostát,
nincsen hinni: hit, reménység,
hogy innen elszaladhatunk.

Hol a Csipkerózsza, akiért
a város ezer éve alszik,
vezekli a kis ujjon a vért,
nem mozdul, míg végig nem viharzik,
boszorka átok és a szél.

Papok, tanárok, katonák
őrzik a város rezzenését,
jaj annak, aki ébred, aki lát,
aki a hegyről messze néz szét,
szívében érzi az erőt.

Fű, virág félig ha nő meg,
itt minden élet megtörik,
városában a temetőnek
a vágyakat is leölik;
szomorú, szomorú hej ez.

Új tüzek sohase gyulnak,
a régi már melege vesztett,
sebek azok, melyek ujak
s egy-egy árva lelke reszket
minden lámpa fényiben.

Másutt szikrázó kék az ég,
de engem megkötött magához,
a Hostát: bűbájverte város,
lezárja vágyaim szemét,
megfojtja torkomban a szót.

LIGETI ERNŐ.

MINDENEK FELETT...

Fantasztikus dráma 1 felvonásban.

Irta : STETTNER TAMÁS. □

Nagyherceg : Csodás nap.

Herceg : Mindenütt csupa derű : csupa jókedv.

Nagyherceg : Szeretett bátyám, a császár, ma végtelenül boldog. Felséges homloka és mélyen látó szemei az örömtől ragyognak.

Herceg : Nekem a lakomán oda nyilatkozott, hogy a háborus évek egyetlen véres diadala sem tette olyan boldoggá, mint a mai nap. A fia, a nemes tulajdonokban már is oly gazdag trónörökös tizennyolcadik születésnapja.

Gróf : A császár a lakomán valami nagyon szép, nagyon szokatlan befejezést ígért e napra. Nem tudjátok, mi az ?

Nagyherceg : Nem.

Herceg : Az udvari orvos talán el tudna árulni valami keveset. Hisz a felség egyedül csak őt avatta be titkos terveibe.

Orvos : Fenséges uraim, tiltakozom ! Én nem tudok semmit !

Gróf : Azaz hogy ez egyszer nem szabad tudnia semmit. Kellemetlen lehet ez önnek, nemde ?

Orvos : Lehet, hogy így van, lehet, hogy máskép. Teljesen egyre megy. Tartsanak kötelességtudó udvaroncoknak, avagy ravasz számító embernek, nekem a jelen esetben ez már mindegy. Még a többség ítélete sem befolyásolhat. Én nem tudok semmit ! én hallgatok. (Erre az udvarhölgyek, lovagok és udvaroncok között, mert kíváncsiságuk nem nyert kielégítést, lassu csevegés indul. Egy-egy szellemes bók, egy-egy pajzán felelet tisztán kihallatszik a zsongásból.)

Nagyherceg : (Hogy másra terelje a beszélgetést. a grófhhoz) : Életem harcok és udvari ünnepek között telt el. A sok átélt esztendőmnek összes tapasztalataira merem azonban állítani, hogy a maihoz hasonló fényes és ragyogó napban még nem volt részem. Örülök is, hogy ezt megérhettem. Nézzétek és figyeljétek meg az udvart. Hogy zsong. Milyen fesztelen és jókedvű. Nagyon szeretem, ha a személyes jelenlétem nem hat zavarólag és nem befolyásolja a gondtalanságot.

(Ezalatt egyre hangosabb lesz az udvar. Élcelődnek, kacagnak, nevetnek. Az egész emelkedő zsongásban azonban van valami kellemes finomság.)

Gróf : Fesztelenség... Jókedv és... gondtalanság. Kedves tényezők. Külön-külön és együttvéve is szinte elérhetetlennek tetsző vágyak, melyek ha egy császári udvarban megvalósulhatnak... (Elhallgat. A mondat befejezését csak elgondolja. A gróf szavai alatt az udvar zsongása tetőfokra hág. A véletlen csodás játékából kifolyólag a gróffal, mintha a szavakat ketté vágták volna, mindenki elhallgat. A csend pillanatnyi és mély. A trónörö-

kös még a legnagyobb zsongásban lép be a színre az oszlopcsarnokban. Az egyik oszlop előtt akaratlanul is megáll és élvezi a zsongást. A csend mély pillanatában rajongó lelkesedés gyul ki szemében s összefont karokkal az oszlophoz támaszkodik. A gróf a pillanatnyi csend után folytatni akarja): De ha erőltetett a jókedv, e feszte...

Trónörökös: (A gróf újabb szavaira összerenzen s arcán a megtépett rajongás fájdalmával lesiet a lépcsőkön. Áttör az udvar közepén és megragadja a gróf kezét.) Ne folytasd... hallgass...

Mind: (Hullámszerűen fut át az udvaron az áhítatosan alázatos szó :) A trónörökös.

Trónörökös: (Csendes keserőséggel): Elrontottátok legszebb percemet. (Visszatérő lelkes rajongással): Gróf! Nagyherceg, herceg s ti mind, hölgyek és lovagok! Köszönöm nektek a legszebb ajándékot! Nézték... bámultok. Hogyan: hát nem értettétek meg a magatok fenségét? Gróf! Tömeget láttam most egy futó nagy pillanatra önmagába nézni. Csodás volt. (Felmutat a csarnokba): Ott léptem be percekkel előbb a trónterembe. Zsongott az udvar. Annyira fesztelen, jókedvű és gondtalan volt mindenki, hogy észre sem vettek. Iól esett. Mig az oszlopig értem (az oszlopra is rámutat): tetőfokra hágott ez a bizanci zsongás. Akaratlanul is megálltam, hogy élvezzem a tömeg zsongását, mely finom volt, mint a csipke és simogató, mint a bársony. Még egy pillanat. Még hallottam gróf, gondolatokba vesző mély szavaidat. És a véletlen fölénk surrant. Játszi kedvtelésből elvágta a tömeg szavát. Csend lett: regényes nagy csend. Százak, egy tömeg, egyszerre emlékezett. Szememben kigyult a szent rajongás tüze. Oda támaszkodtam a márvány oszlophoz és néztem. Belenéztem az emlékező tömegbe. Száz szempár villant össze e fenséges pillanatban az enyémmel. (Grófhöz): Ember, barátom! Ott-ott, az emlékező tömeg száz szeme mélyén nagy regényeket, könnyes drámákat, véres tragédiákat láttam Ennek a tömegnek minden bűne ott borongott az emlékező agyak, a sirt. Egy röpke pillanatban a legnagyobb gondtalanságra minden vissza könny nélkül siró szivek megtört szemein. És úgy ült a nagy regényeken, a könnyes drámákon, a véres tragédiákon a közös szenvedés, mint a színes, de illat nélküli virágok felett az őszi köd. Udvar!... Nem volt rajtatok fényes vért, csillogó páncél. A grémántporos csipkével borított selyem uszályok felett nem ragyogott sápadt sárgán az arany. A fülönfüggők szelid zafirjai, haragos smaragdjai és mély rubinjai szintelenek, fakók voltak. Emberek voltatok mind-mind! Emberek, testvéreim, szenvedők! (Könnytelen szemekkel, visszafojtott zokogással a gróf mellére borúl.)

Gróf: (Rajongással, egyre fokozódó lelkesedéssel hallgatta a trónörököst. Mikor a mellére borul, meleg bensőséggel, szeliden magához öleli és alig észrevehető finomsággal megszorítja a fenséges jobbot.) Barátom... édes barátom...

Trónörökös: (Lassan kibontakozik az ölelésből.) Boldog voltam: nagyon boldog. Végre megérezhettem az emberiség nagy közösségét, hatalmas egyformaságát. Láttam: végre láthattam testre vetköztetve, egyformának a külömbsegeire oly gögös udvart. (Körülnéz.) Miért vagytok újra csendesek? Miért néztek rám újra semmitmondó, alázatosan üres szemekkel? (Nagyherceghez): Te szánakozó tekintettel mérsz végig. Te herceg! Te meg gúnyosan mosolyogsz rajtam! S te meg, tudós orvos, úgy állsz előttem, mintha csak azt akarnád mondani, hogy nekem orvosságra van szükségem.

Mit jelentsen ez? Ismét nem értettetek meg? Ujból félremagyaráztátok szent lelkesedésemet?

Nagyherceg: Nagyon sajnállak öcsém.

Herceg: (A nagyherceghez): Ugy látszik, megbomlott a lelki egyensúlya.

Oryos: (A nagyherceg és herceghez): Egy kis gyógykezelésre van szüksége.

Trónörökös: (A grófhhoz): Mit motyognak ezek a fogatlanok?

Gróf: Lényegtelen szavakból összerótt üres mondatokat. Ne törődj velük. A tömeg csak arra jó, hogy összességének öntudatlan cselekedeteivel a gondolkozó és érző embert megtanítsa az élet nagy eszméire. Hogy elvezessen minket a mindentudáshoz, de önmaga ne tanuljon soha. A tömegtől ennél többet, gondolkozást, érzést és mindentudást kívánni nem szabad.

Trónörökös: Szerencsétlenül grotesque figura a tömeg. És utálatos is, mert mindenre kíváncsi.

Gróf: Mi történt megint?

Trónörökös: Mivel sem több, mint tegnap. De kevesebb sem.

Gróf: Hogy értsem ezt?

Trónörökös: Csak úgy barátom, hogy az udvaroncok még a születésnapomra sem kimélték meg tolakodó kíváncsiságuktól. Minden áron ismét le akarták leplezni jól elrejtett játékszeremet. Szerencsére alattomos fáradásuk ezuttal is kárba veszett.

Gróf: Bosszantó ez a kíváncsiság.

Trónörökös: Még ennél is több, ideje, hogy a végére járjak. Meg kell tudnom, hogy ki ennek a tolakodó kíváncsiságnak a rendezője!

Gróf: Nem kell messze mennünk. Az egészségnek feltétlenül az orvos az értelmi szerzője. Nézd, most is hogy suttog a nagyherceggel. Várj: leleplezem. (Az orvoshoz megy.) Hát ujból balsiker!? Hát ismét nem sikerült tudósunknak a fenséges ur játékszerét leleplezni?! Köszönöm! Üdvözlöm ügyetlen embereit! (Az orvos indulatosán vissza akar vágni, de a nagyherceg idejekorán megakadályozza. A gróf visszamegy a trónörököshöz. Megfigyelted?)

Trónörökös: Köszönöm. Ne félj! Lesz gondom erre a triumvirátusra. Különösen a trónra áhító nagyhercegre leszek figyelemmel. (A főudvarmester jön az I-ső ajtón s mialatt a trónörököshöz megy, figyelve körülnéz.)

Főudvarmester: A felséges ur aggódva várja az ünnepély kezdetét.

Trónörökös: Eszközölje ki atyám bocsánatát, hogy jelentésemet elfeledtem megtéetni s így a bevonulás néhány perccel eltolódott. Azt azonban ne említse, hogy részemről érdekesebbeknek vélt események vonták el ismét figyelmemet a ceremóniáktól. (Grófhhoz): Tudom: csak ezt fogja elmondani. (A főudvarmesterhez): Kiván még valamit mondani?

Főudvarmester: Jelentését várom fenség, hogy felséges urunkkal közölhessem.

Trónörökös: Ugyan! Hagyjanak már békében! Mikor bejött és körülnézett, udvari szemévei nálam is jobban látta, hogy már mindnyájan együtt vagyunk.

Főudvarmester: Fenség! (Meghajol és indul. A nagyherceg előtt megáll.) Furcsa ember! Minden szabályon túl akarja magát tenni.

Orvos: (Gunyosan): Azért trónörökös, hogy mindenek felett álljon.

Nagyherceg: Ne késleltessük mi is a császárt! (Főudvarmester el az 1-ső ajtón.)

Orvos: (A nagyherceghez): Ez a kellemetlenül éles jelenet is fenséged hasznára lesz.

Nagyherceg: Egy lépéssel előbbre segített terveimben.

Trónörökös: (Grófhhoz): Hogy örülnek renitenskedésemnek! Nagybátyám arca oly félős örömmel ragyog, mintha már császár volna s mintha helyet-tem már csak a szellemem járna itt, a napsugaras márvány falak között.

Gróf: Ez messzefekvő képzelődés. Én inkább azt olvasom le az arcaik-ról, hogy meg vannak győződve, miszerint mi nem tudunk belelátni pisz-kos terveikbe.

Trónörökös: (Rejtett örömmel): És mekkorát csalódnak! Ez a játék nekem nagyon tetszik, Annyira boldoggá tesz, mint a cirkuszi mutatványost az a pillanat, amelyben végre megtanult három lapdával egyszerre ügyesen ját-szani. (Elgondolkozik)... Lám, milyen kevés különbség is van egy trón-örökös, meg egy cirkuszi mutatványos között. Milyen kevés... Csak a külsőség. (Ez alatt az udvar a teremben a lépcsősorig annyira összetömö-rült, hogy az 1-ső ajtótól a trónig szabad az ut. A nagyhercegek az udvar élén helyezkednek el: a trónörökös s a gróf a trón közelében maradnak. A kialakult csoportkép nem mesterkélte. Könnyed és természetes. Egy pil-lanattal a trónörökös szavai után a színen kívül három erős koppantás hallatszik. Ezután a főudvarmester az 1-ső ajtón belép.)

Főudvarmester: ... A császár! (A kert felől erős harsonázás. A császár a kíséretével az 1-ső ajtón a következő sorrendben bevonult: 4 testőr, az-után 4 apród, utánuk a főméltóságokat viselő zászlós urak. Most jön a császárné, kinek uszályát két nemes apród viszi. Pillanatnyi szünet és jön a császár koronázási díszben. A menetet 4 apród és 4 testőr zárják be. A kíséret tagjai rang szerint a trón lépcsőin helyezkednek el s a császár és a császárné pedig felmennek a trónszékekhez. A trónörökös unottan nézi a felvonulást. Pillanatnyi szünet.)

(Folytatjuk.)

HAJNAL.

RICHARD DEHMEL.

Vajon te is álmatlan fekszel
És éber álmokon merengsz el,
Égő sóvárgás gyönyörében?
Kimeredek s a sötét égen,
Hatalmas ivben lassan szállva föl,
A hajnalcsillag már rég tündököl
S én mosolygom, mi áll közéd s közém.

Az én két rossz szememnek
— Most tudom, jók mire lehetnek —
Mentül magasabb, annál csillogóbb.
A szürke csöndre karácsonyi fény ül.
Várj, hétköznap. Szemüveg nélkül
A világ véghetetlen ragyogóbb.

De rezgő fénye egyre halványabb;
Fölkelek s megöntözöm a vánnyadt
Liljomot, mit tegnap te hagytái nálam
Titokban. S bár ajkadon kacagás van:
Kiveszem és gyöngédeden
Meleg ágyamra fektetem
S mosolyogva érzem, hogy epedsz utánam.

HARASZTHY LAJOS.

MENYASSZONY ESTIMÁJA.

RICHARD DEHMEL.

Ó én szerelmem — puha párnák
Között imázik egy leány.
Ó bár mondhatnám, bár te látnád,
Hogy éget engem e magány.

Világ, mikor szabad ölelnem.
Ó álmomban hozd őt elém,
Hogy, mint a Föld, körülkerengjem
És Napcsókját érzem én

És lángerdít igyam végre
S rá lángom szórjam én is át,
Míg földöntúli tűzben égve
Roskadunk egybe, ó világ.

Ó fény-világ, gyönyör világa.
Ó vágyak éje, kinfolyam.
Ó Földnek álma: Nap, te drága.
Ó én szerelmem — én uram —

HARASZTHY LAJOS.

AZ EZÜST HAJSZÁL.

— Már megint duzzogsz?... .

— Igenis... . Ma ismét köszöntél egy nőnek, aki nekem sehogysen tetszik... . Igen... . S ő úgy fogadta, mintha valami közötök lenne, vagy lett volna egymáshoz... .

— Nana, már megint egy új regény... .

— Nem... . De nem szeretem a dolgot... . Te engem nem szeretsz..

— Nem-e? Azért van a fejem itt az öledben már egy órája... . Különben nekem ne beszélj ilyen régi stílusban.

— Na persze... . Irjak neked egy futurista novellát, ugy-e?

— Ments' isten!

— Elhiszem, hogy félsz ettől, de azért nem muszáj csúfolódn... .

— Na tessék, most már csúfolódom. Nem pityeregnél egy kicsit, szívem?

— Nem is kell nagyon sokáig kérjél rá... . De nem... . Nem fogok sirni, hanem elmegyek... . Elmegyek, ugy... .

— Ugy, hogy soha többet nem jössz vissza, ugy-e?

— Na, menj el, vidd a fejed az ölemből... .

— Nem én... .

— Hát mit akarsz?... .

— Ezt ni... .

Aztán jött a sok csók, csók és megint csók. A leány szabadkozik. A fiu nem enged. Aztán a fiu szabadkozik, mert elzsibbadt a szája s a leány nem enged. Csupa édes, verőfényes csók minden perc és minden, ami körülöttük van. Az álomra térő őszi nap csókolja a falon levő képeket, az ablak párkányon levő piros szegfűk a fényes üvegtáblákat, a fiu szép, kicsi szobájának mákpárfőnős levegője a karosszéket, a diványt, — s az pedig a rajta pajkoskodó fiatal, forró testeket... .

— Na, kibékültünk?

— Nem... .

— Akkor jó... .

És csipik, harapják egymást. Hengergöznek, mint két csintalan, ártatlan gyermek. Végig a pamlagon, onnan lecsusznak s tovább szőnyegen... . Egy pillanatra megpihennek és a kis leány puhán turkálni kezd a fiatal ujságíró fekete hajában. A kicsi ujjak nem tudják, hogy most százezer idegen zongoráznak végig. A fiu boldogan lehunyja a szemét... .

42 — Mm-m... . De édes... .

☐ — Igen?... . Hopp! De szép... . Kérek tőled valamit... .

- Mit drágám ?
- Itt van.... megvan.... Egy szép, szép, fehér, ezüst fehér hajsza..
- Mit?.... Mi?.... De ugyan kérlek, hagyd el.... Mit turkálsz a ha-
amban ? Nincs ott egy szál sem fehér....
- De bizony van....
- Eh, hadd el!....
- Ó.... be goromba vagy....
- Ne haragudj drága. De hagyj békét annak a fehér hajszálnak. Az..az..
- Emlék, mi?....
- Nem ...
- De igen!
- No.... igen.... és....
- Add nekem....az szerencsét hoz nekem, hozzám köt téged....
- Eh, üres babona.... Nem adom....

A fiu izgatottan felugrik és sétálni kezd fel és le a kis szobában. A nap fénye már kármin fátyollal csókól csak mindent. Egy fél perc és lehull; szürkeség támad nyomában és minden csók elmulik. A leány fé-
lénken huzódik meg a divány párnái között.

Érzi, hogy most valami kellemetlen, szomorú mesének kell következnie
Fél tőle, de vágyik is rá, üzi a hiusága, hogy „tehát nem én vagyok, akit
osztatlanul szeret“. Féelve, szakgatottan kezd beszélni.

- Hát.... ugye.... emlék.... valami.... szomorú emlék....
- Az....
- Ne haragudj.... mond el....
- Nem.
- Kérlek....
- Jó.... adj egy cigarettát.... Igen.... úgy történt.. Azaz mindjárt
kezdem.... csak....
- Olyan ideges vagy.... Gyere ide kicsikém, tedd ide az ölembe a
fejed....
- Nem, hagyd csak, most nem tudok leülni.... Tehát.... Tudod, hogy
mennyire rajongok a szőke nőkért.... Te is az vagy.... Nos?.... Igen,
igen.... jó, rövid leszek, de végig kell gondolnom mindent.... Egy tea-
zsuron, nem egy vacsora utáni teán ismertem meg.... Kit?.... Hiszen
az mellékes, ő is szőke volt... loknis haju.... Azt mondod, hogy csak
most nem rég történhetet.... Hát ugy három éve. Igen.... egymás mel-
lett ültünk. Beszélgettünk, nevetgáltunk vidáman, de ő gyakran rámszólott,
hogy miért nézek olyan furcsán? Ki sé megzavarodtam, hiszen még csak
tizenhét éves voltam.... Hamar arcomba kergette a vért egy asszonynak
ilyen kérdése. De annyi életrevalóság már volt bennem, hogy azért nem
hátráltam meg. És csak továbbra is úgy néztem rá....Úgy....Önkény-
telenül is gyönyörködtem benne. A hajában, a szemében, a nézésében....

Jaj, az volt a megbolondító.... Olyan bizonytalanul nézett. Mindig úgy, mintha a fitos kis orrát nézte volna.... Nevetsz? Te nem érted, hogy miért olyan szép az.... Persze nem tudod, hogy az ilyen tekintetben van benne minden nő jelleme.... a Tied is.... Az az örökké máshová nézés.. Hiszen nem tudom, hogy amikor engem csókolsz, kire, merre gondolsz.. Azért nincs miért haragudni. Általános karakteretek.. s a határozatlan nézésű asszonyok a legfényesebb példák, már fizikai szempontból is.... Hogy ne filozofáljak?... Jó, de Te se szólj annyit közbe.... Tehát teáztunk. Utána zongoráznom kellett. De a társaság lassan-lassan elszéledt, ki a kertbe ment, ki a kártyaszobába és én egyedül maradtam. Nem, nem.. nem egyedül.... A szőke asszony ott maradt.... Ugyan ne légy olyan huncut, mit nevensz már ezen is?... Különben fogsz még reszketni is.. Ott maradt. Én tovább zongoráztam, kitaláltam néhány kedves nótáját, amiért tulajdonképen egy-egy csók járt volna.... De hát csak ígéret maradt — még egyelőre.... Az asszony nagyon ideges volt. Rám parancsolt, hogy hagyjam már abba.... Jó.... Üljek melléje.... Azt is.... Ő egy alacsony karosszékben ült, én melléje huztam a zongora-széket. Diskuráltunk roppant gyorsan csapkodva egyik tárgyról a másikra.... Tennisről, korcsolyázásról, lóversenyről. Az asszony nagyon szeszélyes volt. Megint zongorázni küldött. Eldobtam a cigarettámat s épen fel akartam állani, mikor a szép szőke hirtelen ráborult a lábamra és erősen égve megcsókolta.. itt.. lent, a bokám mellett.. (Na miért ugrottál úgy fel?..) Csak azután láttam, hogy vékony harisnyámon, az új lakk félcipőm kemény kérge egy kis lyukat szakított.... Ott csókolt az asszony.... Egészen megzavarodtam, pár másodpercig nem is mozdultam, de aztán felemeltem a szép, szőke asszonyt, magamhoz szoritottam és.... Olyan csókokat még soha nem éreztem.... Ugy csak asszony tud.... Egy ilyen asszony.... Csak....

„Menjen zongorázni, mert jönnek“ szólt és kisiklott a karjaimból. Még égett az arca, a szemének különös fénye volt, de már mosolygott. Csodálatos asszony. Képes volt ügyelve leskelődni a tükörbe nézve, amíg..

— De most már leánykám leülök. Gyere oda az ablak mellé a karosszékbe . . . Így . . . ülj az ölembe . . . Miért vagy ilyen szomorú? Látnod a nap már lekukott ott szőlőhegyek megett, még egy kis, biboros fény maradt utána és amott egy csillag már fel is tűnt . . . A nap fényétől ragyog . . . Az a biborfény az iránt az asszony iránt érzett nagy szerelmem, ami eltűnt és neked ajándékoztam mindent . . . Mindent, nemcsak ami megmaradt utána . . . Szeretlek . . . nagyon . . . Igen, mondjam tovább . . . Ilyen szép, ködnélküli, de nyári alkony volt akkor is, amikor már mint vendége a falusi birtokán voltam. Férje egész nyáron alig volt ott, csak a társalkodónője. Azt mindig jól el tudtuk küldözni ide-oda . . .

44 Milyen szép volt az a hét. Épen így ültünk egy este, mikor beállit egy kocsin a bátyám. Nem nagyon örültem neki, pedig rég nem láttuk egy-

mást. Be akartam mutatni az asszonyomnak, mikor láttam milyen barátságosan fognak kezét. — „Már rég ismerjük egymást . . .“ — „Még játszottunk is együtt.“ — Ja ugy — no, jó . . . gondoltam. A bátyámat erre vitte a hivatalos utja és pár órára megpihen itt, hogy lásson, valami kis üzenetet is hozott az asszonynak az urától, aztán megy is tovább. „De maradjon itt legalább vacsorára olyan jól eltöltjük az estét“ . . . és az asszony otttartotta. Nagyon lehangolt a dolog, de nem volt szabad mutatnom. Megvacsoráztunk hangos trécselés közt. Azután sétára indultunk a nagy kertben. Az asszony egyformán kedves volt mindkettőnkhez. Leültünk egy padra és ő pajkosan ölébe huzta a fejem, ugy, amint te szoktál csinálni.

— Nézze, így szokott pihenni a fiam . . . szolt.

— Nana, asszonyom . . .

— Nem veszélyes . . .

— Gondolom is, egy ilyen gyerek! . . .

Alig figyeltem oda. Néztem a távoli hegyen kékséget, azt a csodás, békés képet, amilyent most látsz ott. . . . messze, azt a bódító, sárga fátyolt, amely a hold udvarból csendesen folyt rá mindenre. Egy-egy denevér csapott át a sötétségen és lehunytan a szemem. Ők is elhallgattak. . . . talán abban gyönyörködtek, amiben az előbb én. . . . Csend volt, az asszony puhán turkált a hajamban és csak halk suttogások zenéje hallatszott. . . . Talán a denevérek szárnyának zaja. . . . Felnéztem. . . . nem az volt, a mellettem ülők feje szorosan összeért és halk nesze a csókos ajkaknak volt az, amit én hatlottam. . . . Rémulten, dühösen ugrottam fel. Az asszony kis kezének egy körme beleakadt a hajamba, a kis választéknál és erősen megrántotta. . . . „Megbocsássanak, nagyon fáj a fejem, lefekszem“ . . . és berohantam. Elkecserevedve döltem egy székbe ép egy tükör előtt. A gyertya fénye ráesett sáppadt arcomra, fekete hajamra s megborzadva kaptam fejemhez. A gyergyafényben egy ezüst szálat láttam csillogni a hajamban a kis választéknál. . . . Eddig még sohasem láttam.

— Na miért sírsz, kisleányom? Hiszen tudom, hogy nem igaz, csak képzelődés, boldog, fájó képzelődés. Az fáj, hogy talán sok szeretet volt a szavaimban, ahogyl azt mondom, hogy „boldog“ . . . . Nem, nem az, egy léha, eltűnt mese. . . . Szeretlek.

— Akkor add nekem azt az ezüst szálat.

— Minek azt, neked semmi, nekem legalább képzelődés, emlék. . . .

— Ugy? . . . . Emlék. . . . kedves. . . . emlék. . . . kedvesebb, mint. . . .

— Nem dehogy. . . . Jól van. . . . Itt van a fejem az öledben. . . . legyen a tied. . . . ha azt hiszed, hogy szerencsét hoz. . . .

— Tudom. . . .

S a fiu csendesen a lány ölébe hajtja a fejét. Az aranyhajkoronás leány pedig babonásan, ideges szeretettel kitepi az ezüst hajszálat. . . .

SZINHÁZ.

Az elmúlt két hétben az ujdonságok sorrendjében ismét előkelő külföldi szindarab írók nevei szerepeltek. Rivoire André, Mirande Joes és Salten Félix szólaltak meg alkotásaikkal a kolozsvári színpadon. Előbb Rivoire és Mirande közös munkáját, „A piktorok“-at s egy héttel később pedig Salten „Erős láncok“ című szatiráját mutatták be művészeink.

A francia társszerzők színpadi termékeire nem kell sok szót vesztegetnünk. „A piktorok minden részletében, helyzetében, sőt még a mondanivalójában is francia vigjáték. Francia a fogalomnak szentimentális és diszkrétan ötletes rétegeiből. Természetes tehát, hogy Rivoire és Mirande ujdonsága a premier közönségéből csak azokat a nézőket elégítette ki, akik dacára a francia eredetnek, lefokozott igényekkel telepedtek be a parterre, illetve a páholyokba. Mivel azonban a közönség tulnyomó többsége indokolhatóan nagy várakozással nézett az ujdonság elé, egyáltalában nem lehet azon csodálkozni, hogy a francia kostonériák mértékét meg nem ütő vigjáték csendesen lecsuszott a műsorról.

*

GLOSSZÁK.

Volt egy bölcsünk — ma dusabb ilyen fajtában a termelés — aki minden vizsgálódásánál magából indult ki. Ha az emberi gondolatkörből akart részeket megállapítani, valami subjectiv fictióval nagyító üveg elé skalpirozta a koponyáját

Salten Felixnek sem kedvezett nagyon a szerencse a kolozsvári színpadon. A német fejedelmi udvarok alakjait és belső életét szatirizáló színpadi terméke, az „Erős láncok“, a közönség részéről nagyon is vegyes fogadtatásban részesült. Rég nem mutattak be nálunk olyan darabot, amely annyira ellentétes véleményeket váltott volna ki, mint éppen ez az ujdonság. Hogy miért, erre bajos volna elfogadható feleletet adni. De eltalálni véljük az igazságot mikor odanyilatkozunk, hogy csakis az a színpadi alkotás válthat ki ellentétes véleményeket, mely a feltűnéskeltét és a konvencionális jóság határvonalán áll. Salten szatirája ilyen darab. A néző minduntalan várja a szenzációsan új és kitűnő jelenetet, mellyel az ujdonság a határvonalat átlépve a feltűnéskeltés területére eljut. Ezzel a jelenettel azonban az író végképp adós marad s a maga szenzációit az alakjaiba helyezi el. Veszélyes játék ez, de a merészségével szép. Nem alkalmas a nagyobb emóciók kiváltására, de meghozza a középfokú sikert. És ebben a sikerben az „Erős láncok“-nak része is volt Kolozsvárt.

(st. t.)

s olyan kegyetlen őszinteséggel olvasott a varratakából, mintha valóban leskalpirozta volna. Az érzéseknél a rángatózó szívet tette bura alá, máshelyt az idegeit tapintotta ki és így tovább. És jól filozofált. A legsubjectivebb alanyisága da

cára, amely a technikáját irányította, olyan vágásokon haladt, hogy azt bizony azután bátorsággal lehetett közutnak nevezni. Akadt is idővel annyi kalauza, hogy rengeteg. Nem volt idegen az emberek előtt. Sőt természetesnek vették, hogy valaki ilyen utat teremtett számukra, amelyen ki-hogy, de betekinthez abba a világba, amelyet ezelőtt metafizikainak neveztek. De ép úgy a nagy sötétségnek is mondhatták volna. Ezzel, ha jól érzékelhető, jobban megvilágították volna az ismeretlent. Nevén nevezve így a gyermeket, mely korunk előtt a természet törvénytelen magzatja volt. Ma már persze, a többi tudósok szuverén igazmondásából is, a mindent átfogó törvényszerűségbe, családba van fogadva ez a kacér gyerek. Illata, fűszere annak a darabnak a mindenségéből, amelyet az emberiség tölt be . . . Boldog emberiség, amely már minden hova be tud világítani öntudatával. Boldog, amely már azt hiszi, mert jól — magából — indult, nemcsak közel jár az igazsághoz, de mindjárt benne is él. Megfogta az Uristent a maga mindenható tudásával, ezentul nemcsak érzi a nagy valóság fenségét, de mindezekből fel is fogja fényének minden sugarát a maga alkotta prizmájával. Ezekből a sugarakból azután már könnyen összezecsomózza minden egyes a maga kévéjét amelyekből az új tudomány ha-

talmas kazea épül fel előttünk.

Táplálkozások belőle modern kor gyermekei s higyjétek, hogy hatalmas erő, amelyet kaptok benne. Olyan, amely a megismeréshez úgy van közel, hogy félistenek lehettek. Hitetlen pogányok leszünk, akik nem hisszük, hogy századunk közelebb jár az igazsághoz, akik nem hiszünk a megismerés reneszánszában, nem hiszünk az új apostolokban. A régiek a jámbor Péter, vagy a mélyenjáró Pál, szolgáltnak mondották magukat, akik egy ismeretlen, nem tudott, de egész valójukban átértett parancs végrehajtói, a természet nagy kertjében a plántáló kertészek - ezeket félisteneknek éreztük. Ezek kezében láttuk azt a gyertyát, amely lángjának szerény vékonyságával a nagy sötétségben egy vonalat bearanyoz, ezek érezték az igazságot, amelyet épen azért tudtak a más szivekbe is belopni. A történelem első művészei voltak, akiknek kifejezéshez még csak a szó állott rendelkezésre. De már megmutatták, hogy az igazság megállapítása az igazságnak más által kifejezése és így hozzáférhetővé tétele: ez a művészet szuverén képessége is úgy szuverén joga.

Hagyjuk tehát az imperiálisztikus politikát - a politikának, amely tudottan az exigenciák tudománya és ne tegyük a tudományt az exigenciák politikájává.

Dr. Weisz Sándor.

ÚJ KÖNYVEK.

Karinthy Frigyes: GÖRBE TÜKÖR, vagyis újra irodalmi karikatúrák. . . . Ady Endre mondja valahol, hogy mi nagyon szegények vagyunk ebben a tekintetben is, hogy nálunk hiányoznak ezek táncos kis koboldok, amelyek grimaszt vágnak az író felé, kicsufolják s minden egkomolyabbnak a fenekére jutva

mutatják meg, hogy semmire fontos, minket ki kell nevetni, nézz csak bele ebbe a görbe tükörbe!

Ady Endre itt azt is hangoztatja, hogy a legdusabb s legbujább össze-vissza ágazású irodalom: a francia tele van ezekkel a vidám groteszk Ördögökkel (ide közhely: a francia esprit, a játékos elme), hát

rajta magyar szellemesterek, szeretjük mi ezeket, ha mingyárt Lovászy Károly holnapután kiskedezik is.... És Karinthy Frigyesnek egy jó kis kötetét adta ki tavasszal a modern könyvtár, csupa ilyen karrikatur a, csupa ilyen csipkedő ördög táncol előttünk. És az is igaz, Karinthy Frigyes, vagy most ahogyan sokan merik nevezni: a mester, tengernyi ötletet, pajzán játékot hordott össze kötetében. Sokan meg is haragudtak rá, nem is tudván megbocsátani a tréfát, a mely sokszor vaskos volt. De a könyvet akkortájt ott láttam minden második budapesti ember kezében. Hát mi is tudunk fogékonyak lenni az irodalom iránt — gondoltam s később arra is rájutottam hogy tulajdonképen, nem az irodalomról van itt szó. Nálunk még mindig alig olvassa valaki s azok, akik megvették Karinthy Frigyes könyvét, felét sem ismerték a kikarrikizott írónak. A franciáknál igen, ott, ott — minek mondjam tovább? .....

Előbb ismerje meg a magyar közönség íróit úgy, ahogy irnak, nem pedih úgy, ahogy görbetű körben látszanak. De nevetés, röhej voltelég, elvégre a mester szórta szikrákat és könyve fogyott, rendre fogyott.

Teliszájjal szólván: hét bőrt akar egy rókáró lehuzni, kiadta hát a folytatását humorzuhatagának. És talán folytatásnak folytatása is lesz. Megint csak teliszájjal szólván: sok a jóból is megárt, kiváltképp akkor, ha a jó, nem a legjobb.

*

A MAGUNK UTJÁN. Révész Béla új könyve. A magunk utján. Így: keményen, akaratosan, forró lendülettel kikerekíteni: a magunk utján. És „forduljatok a falnak“ pislákolók. És a szívünkbe ütődik minden szava. mert a rettenetes, igaz Életigéi ezek, mert az élet buja, véres illata feltörik belőlük. Mért van minden

szavának ize, tüze, illata, mért fűti ezeket a becézett, kristályos szavakat sistergő villamosság, terhesen, éretten, mint duzzadt gyümölcsök, mért kápráztatják, lángoltatják fel a lelkünket! Ugy égnek lobognak parázslatosan, zümmögve ezek az igék, mint a proletár-szívek! Odaállt az Élet elé ez a különleges zseni, bekapcsolta magát a „sűrű“ élet bateriáiba és az ő szikrás, nagy lelke belehuilámoztatja ennek az életnek minden indulatos tüzét írásaiba. Egzotikus, terhes gyümölcsök a magyar irodalom terebélyes fáján, hirdelve azt, hogy a művész lelke az agitációk legnemesebb talaja, hirdelve azt, hogy irányzatosság, nem irányzatosság: mindegy, csak művészet legyen, csak ehhez különös forró lendületű, hatalmasívű erő legyen, amely süríteni tud, vérrel tudja behinteni ezt a talajt! Részegető, mámoros zenéjű igék! csak az élet, a proletárélet tud ilyen energiákat koncentrálni író-lélekbe, mert itt feszülő, mormorló energiák hullámzanak, feketeségben fehérre villan a fény, szikrázik: munkásszeme villan ebben a misztikus, terbes homályban lendülnek, harcolnak előttünk az emberek, a munka véres ostora szakgatja őket, rugdalja szikrádott testöket és csak csöppen, hullámzik a vérük, beleömlik ezekben az írásokba kiáltván: élünk, úgy ahogy engedtekélni, hogy ti élhettek életünkben..... Nekem oda égett a szívembe minden sora. Ezt a könyvet a szívemre szorítom, mert akarom, hogy tudjak élni, mert érezni akarom az igaz élet véres illatát.

Biró Mihály pompázatos, stilusos skizeketrájtolt ebbe a könyvbe. Nem mondok többet, csak annyit, hogy nem tudnám elképzelni ezt a könyvet ezek nélkül....

PUTNOKI ÖDÖN.

Olvassa a „Kolozsvári Hírlap”-ot.

**Főzzünk
gázzal,**

Telefon szám 41.

mert a gázzali főzés a legtisztább, a legkényelmesebb és aránylag a leggazdságosabb. Nyáron a konyhában tűrhetetlen meleg nincsen s amellet bármely pillanatban tetszés szerinti hőfok áll rendelkezésünkre. A beszerzés kiadással nem jár, mert úgy a vezetékeket mint a szükséges főzőket, fűtőkemencéket és fürdőkályhákat **bérbe adjuk.** A havonként fizetendő bérdíj csekély összeg. Költségelőirányzat, felvilágosítás díjmentes. **A gázgyár igazgatósága.**

WIRTH-ZONGORÁK

erdélyrészi egyedi képviselősege **Triska J.**

Kolozsvár, Bartha Miklós-u. 14. szám.

Hangolásokat, javításokat szakszerűen végez. Telefon 419.

Neumann M.

cs. és kir. udvari kamarai szállító

Kolozsvár, Mátyáskirály-tér 14.

férfi, fiu és leányka ruha áruháza.

SZÖRME KABÁTOK, VÁROSI ÉS UTAZÓ BUNDÁK DUS VÁLASZTÉKBAN RAKTÁRON.

KÉRJEN ÁRJEGYZÉKET!

TELEFON: 431.

Cégtáblákat

üvegre, vászonra és bádoglemezre modern kivitelben jutányosan készít

Belleváry Mihály,

Kossuth Lajos-utca 7. sz.

Telefon 982.

HOROSZ ÉS KUPÁS

— NŐIDIVAT., VÁSZON ÉS FEHÉRNEMŰ ARUHÁZ —

K O L O Z S V Á R, MÁTYÁS KIRÁLY-TÉR 19 SZÁM.

SZOLID BESZERZÉSI FORRÁS.

TELEFON SZÁM 694.

Ha mindennemű nyomtatványt **jutányosan** és
::: **izléseesen** akar, keresse fel az :::
UJONNAN BERENDEZETT
ELLENZÉK-könyvnyomdai műintézetet.

Telefon 11-23.

Telefon 11-23.

Erdélyi Kereskedelmi és Automobil-Forgalmi r.-t.

Központi iroda: KOLOZSVÁR, Bánffy palota. (Mátyás király-tér 29.) Telefon 827. — Garázs és javítóműhely: Honvéd-utca 29. Telefon 889. — Fióktelepek: Marosvásárhely, Nagyvárad és Brassó (szervezés alatt.) — Üzletágak: Autóbilok és mindennemű autokellékek eladása, autóbilok javítása és garázsirózása, karosszeria
:—: készítés és fényezés. :—:

Hivatalos olaj és benzin állomás.

Gyors. Pontos. Megbízható. Katonai fegyelem. — A fiuk öltözéke kék,

KÉRJE A 280-AT. ELSŐ ERDÉLYRÉSZI MESSENGER-BOY vállalat. Mátyás király-tér 11. (Bejárt; Kismester-utca.)